VATAN VE MİLLETE ADANMIŞ ÖMÜR

Muhammed Yusuf'a Armağan Kitabı

Editörler

Marufjon Yuldashev

Mehmet Yasin Kaya

Yılmaz Özkaya

Arzu Acar

YAZARLAR BULVARI, EDEBİYAT, MANEVİYAT VE BİLİM MESKENİ

İbrahim YULDASHEV,
Prof.Dr. Özbekistan Devlet Sanat ve Kültür Enstitüsü Rektörü

Başkentimizdeki Yazarlar Bulvarı. Buraya gelen kişi içeri adımını atar atmaz bambaşka bir heybete, zevk ve heyecana kapılır. Özbekistan Kahramanı Abdulla Aripov'un sözleri ile bu "büyükler fehkeşanı'nda halkımızın büyük sanatçılarının, Özbek kültürü, edebiyatı ve düşüncesini temsil eden yirmiden fazla yazarın heykeli bulunmaktadır. Onlara bakarken yüreğimizde büyük edebiyatımıza karşı iftihar duygusu galeyana gelir.

Yazarlar Bulvarı'na teşrif eden Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev "Edebiyat, halkın kalbi ve maneviyatının yansımasıdır. İçinde bulunduğumuz karmaşık dönemde insanların kalbine yol bulmak, onları güzel gâyelere yönlendirmek için edebiyatın etkili gücünden yararlanmalıyız. Atalarımızın mirasını araştırmak, büyük kültürümüze yakışır bir edebiyatı yaratmak için gerekli tüm koşulları sağlayacağız. Yazarlarımızın birçoğu dünyayı ukdeyle terk ettiler. Bugünkü nesiller olarak yazarlarımızın o ukdesini gidermemiz, onların her birine karşı yüksek saygı ve sevgimizi göstermemiz gerekir." diye vurguladı.

Devletimiz başkanının sanatçılara destek sağlama niyeti, açık yüreklilikle yaptığı sohbeti hepimizi duygulandırdı. Çünkü bu son otuz sene boyunca ihmal edilen, eserleri toz tutan, eseri

yayımlandığı hakkında dört beş yakını dışında kimsenin haberdar olmadığı sanatçılar için beklenmedik bir manevi güçtü. Vaktiyle şehrin göbeğinde haşmetli binası bulunan Yazarlar Birliği uzun yıllar boyunca adeta bir göçmen gibi adres değiştirirken onlar için özel bir binanın inşa edilmesi, bağrı yanık yetimin başını okşamak gibi oldu. Gözlerini dolduran yaşları tutamadılar.

Dün Yazarlar Bulvarı'na gittik ve hayretten şaşkına döndük. Bulvarın güzelliğine kendimizi kaptırmamak elde değildi. Ali Şir Nevai'den sonraki Özbek edebiyatının beş yüz senelik tarihi hemen karşımızda duruyordu. 24 büyük söz sanatçısının bakır ve bronzdan yapılmış heykelleri, güzelim bahçeler, insana zevk veren çiçeklerin mis gibi kokuları sanki cennetteymişsiniz gibi hissettirir. Bahçede dolaşırken güzel saraylara gözünüz takılır. Her heykelin etrafında köşk vardır. Heykeller arasından yükselmeye başlarsınız. Ana kaldırımdan geçerken bahçenin baş köşesinde Ali Şir Nevai'nin görkemli heykeli sizi karşılar. Evet, o artık bahçeye arka çevirmiyor, Yazarlar Bulvarı'na bakıyor. Heykelin eteğine gittik. Arkamıza döndük ve manzaradan oracıkta kalakaldık. Sanki edebiyatımızın temsilcilerinin tüm heykelleri tazim edercesine Ali Şir Nevai'ye bakmaktaydı. Heyecanımız dindi. İşte o zaman ben devletimiz başkanının niyeti ve isteğini tam olarak hissettim.

Yazarlar Bulvarı'nın eşsiz güzelliği ve derin anlamı bizi heyecanlandırdı. Hazret Nevai yüksekterden güneşe bakar. Güneş, nur kaynağı yani mecaz olarak bilim kaynağıdır. Nevai, ömrü boyunca ilim, aydınlık için çabaladı, herkesi bilgili olmaya çağırdı. Bu yüzden döneminde "Şemsü'l millet" yani milletin güneşi olarak ün kazandı. Onun ayakları altında Özbek edebiyatının tüm temsilcileri, edebiyat tarihi toplanmıştır. Herkes büyük şaire övgüler yağdırır. O da yüksekterden onları marifet ve aydınlığa çağırır. Aslında bu bir bahçe değil. Bu, Özbek edebiyatı tarihi dersinin görsel bir manzarasıdır! Burada gençler bizim bir sene boyunca okuyup anlamaya çalıştığımızı bir saatte öğrenirler. Özbek edebiyatından habersiz olan kişi bile burayı gezince Özbek edebiyatı hakkında izlenim sahibi olur, edebiyatımızın büyük isimleri ile tanışır. Bu bağlamda bulvarın sadece edebiyat değil, aynı zamanda ilim ve marifet mekanı olduğu söylenebilir.

Yazarlar Bulvarı, gök kubbe altındaki dershanedir. Burasının her zaman derslere açık kalınması ve gençlerin buluşma noktası olması, buradaki havanın tüm gençlerin yüreğine sinmesi gerektiği vurgulandı. Bu görev, hepimizi daha sorumlu olmaya, yaptığımız işe büyük bir özveriyle yaklaşmaya sevk eder.

Gerçekten de Ali Şir Nevai, Babür, Âgâhî, Mukimî, Furkat, Behbudî, Avlanî, Çolpan, Kâdirî, Abdulla Aripov, Erkin Vahidov, Muhammed Yusuf gibi millet aydınları tarafından verilen yüzlerce eser, eşsiz karakterler halkımızın zihniyetinin, kimliğinin, karakter özelliklerinin

ile Özbek halkının göğsünü ne kadar da kabarttı! Bakınız, bir yonca tarlasını bile Roma'ya değişmem, diyor. Diğer bir dizesinde "Paris'in en ünlü restoranlarına, Bir tek tandırını değişmem ben." der.

Gerçekten de şairin şiirlerinde sadece onun değil aynı zamanda Özbek halkının kalp atışları duyulur, şair Özbek dünyasını anlamayı öğretir.

Milli edebiyatımız tarihinde vatan konusunda yazılan şiirler, destanlar çoktur. Bunların her birinde biçim, ifade, imgeler sistemi farklıdır. Her sanatçı vatanı özgün bir şekilde resmeder, onu çeşitli renklerde görür.

Şair, şiirlerinde vatan konusuna klâsik normlarla, eskimiş kalıplarla yaklaşmaz. Diğer birçok sanatçı gibi vatanı çok sevdiğini, vatanın güzel tabiatı ve büyük insanları olduğunu söyleyerek onun için canını feda edeceğini belirtmekle yetinmez. Şair, yüreğinin derinliklerinde bulunan sihirli duygularını insan ruhunun en derin tellerini ihtizaz ettirecek şekilde betimler.

Bundan yola çıkarak "Muhammed Yusuf, Vatan Sanatçısıdır" belgeselini çekme kararı aldık. Belgeselde şairin sanatı, hayatı, mahareti ele alınacak. Söz konusu filmin şairin vatan sevgisini ateşten bir kıvılcım da olsa öğrencilerimizin kalbine taşımamızda yardımcı olacağına, onlara yurtseverlik, halkın kaderine mensubiyet, milletin değerlerine sadakat ve özveri duygularını aşılayacağına inanıyoruz.

Şairin hayatı ve sanatını araştırma, öğrenci ve gençler arasında yaymaya yönelik planlarımız çoktur. Örneğin, okulumuzun kütüphanesi nezdinde Muhammed Yusuf'un sanatı ve faaliyetiyle ilgilenen Edebiyat Bilimsel Merkezi ve Dershanesi kurulacak. Merkez'de Muhammed Yusuf'la birlikte Özbek edebiyatının diğer temsilcilerinin de hayatının, sanatının ve faaliyetinin devamlı olarak incelendiği edebiyat ekolü açılacak. Şairin ev-müzesine, şairin yaşadığı ve faaliyetini sürdürdüğü yerlere okulumuzun öğretim kadrosu ile öğrencilerinin devamlı ziyaretleri gerçekleştirilecek. Şairin eserlerinin mütalaası konusunda öğrenciler arasında farklı yarışmalar ve festivallerin düzenlenmesini gelenek haline getirilecek.

Okulda Muhammed Yusuf bursunun tesis edilmesi, her fakültede Özbek yazarlarının eserlerini sahneleyen tiyatro topluluğunun oluşturulması gençlerin edebi zevki, bilgi ve yeteneğini geliştirmekle birlikte onları teşvik etmeyi de öngörür.

Şairin eserlerinin dijital platforma aktarılması, onların e-katalogunun yaratılması, Muhammed Yusuf'un hayat ve sanat yolunu yansıtan 3D boyutlu sanal kliplerin hazırlanması, interaktif müzenin tesis bu güzel amaç doğrultusunda gençleri özellikle uzaktan kapsama imkanı sunar. Zira Muhammed Yusuf'un hayatı da sanatı her yönüyle gençler için bir ibrettir.

Akt.: Şirzad ATAMURADOV-Arzu ACAR

MUHAMMED YUSUF (1954-2001)

Muhammed Yusuf, 26 Nisan 1954 yılında, Özbekistan'ın Andican Bölgesine bağlı Merhemet ilçesinde doğmuştur. 1978'de Rus Dili ve Edebiyatı Enstitüsünün Rus Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olmuştur. *Taşkent Akşamı* (1980-1986), *Gafur Gulam Edebiyat ve Sanat Yayınevi* (1986-1995), *Tefekkür* (1997-2001) gibi gazete, dergi ve yayınevlerinde çalıştı. 1997-2001 yıllarında Özbekistan Yazarlar Birliği Başkanı Yardımcısı görevini üstlendi. Aynı yıllarda Özbekistan Cumhuriyeti Âli Meclisi Milletvekili olarak faaliyet yürüttü.

Muhammed Yusuf'un ilk şiirleri, 1976 yılında *Özbekistan Edebiyatı ve Sanatı* gazetesinde basılmıştır. Sonradan onun yazıları, şiirleri ülkenin merkezi gazete ve dergilerinde art arda basılmaya başlanmıştır. İlk şiir kitabı *Tanış Terekler* (Tanıdık Kavak Ağaçları) adıyla 1985 yılında yayımlandı. Diğer kitaplar da şunlardır: *Bülbül'e Bir Sözüm Var* (1987), *İltica* (1988), *Uyuyan Kız, Halime Nineniz Ninniler* (1989), *Aşk Gemisi* (1990), *Gönlümde Bir Yâr* (1991), *Vefasız Çok İmiş, Yalancı Yâr* (1993), *Erba Geyik* (1995) ve *Gök Yüzüne Göttürürüm* (1998), *Büyüğünüzün Vatanım* (2004), *Seçme Eserler* (2007), *Halk Oğlu* (2009). 1989 yılında *Uyuyan Kız* kitabıyla Gençler Birliği'nin özel ödülüne layık görülmüştür.

Muhammed Yusuf'un şiirlerinde, onun mensup olduğu neslin en değerli ve yüksek insani faziletleri ile birlikte gençliğin güzellikleri, aşk ve sevginin narin ezgileri sade ve aynı zamanda pürüzsüz duyguları işlenmiştir. Sözün estetik imkânlarından ustaca yararlanmak, berrak duyguları akıcı bir dille anlatmak, insan ruhunun manzaralarını maharetli bir ressam gibi tasvir etmek şairin üslûbunun ana çizgileridir. Onun kaleminden dökülen nice şiirler tanınmış sanatçılar ve besteciler tarafından icra edilmektedir. Ömrünün son yıllarında Özbekistan Yazarlar Birliği katipliği olarak görev yaptı. Muhammed Yusuf sanatında zirveye ulaştığı bir dönemde, Karakalpakistan'ın Elhikkale ilçesinde katıldığı bir şiir şöleninde geçirdiği kalp krizi nedeniyle 31 Haziran 2001 yılında 47 yaşında hayatını kaybetmiş ve Andican'da defnedilmiştir. Şairin ölümünden sonra alınan bir kararla adı, Taşkent'in Merhemet ilçesinde bir caddeye verilmiştir. Ayrıca şair, vefat ettiği Andican'da da unutulmamış; çocuklar kütüphanesi ve Merhemet ilçesindeki sanat okuluna onun adı verilmiştir.

Çağdaş Özbek Çocuk Şiirinde Sanatsal Imge Ve Poetik Düşünce.

Möminova Şohida Toştemir kızı

Alişir Nevai adına Taşkent Devlet Özbek Dili ve Edebiyatı Üniversitesi

bağımsız araştırmacısı

(Annotasyon) Çağdaş Özbek çocuk edebiyatı, özellikle şiir alanında önemli bir gelişim sürecinden geçmektedir. Çocuk şiirleri yalnızca eğlendirici metinler değil, aynı zamanda çocukların estetik düşüncesini, hayal gücünü ve duygusal dünyasını geliştiren önemli edebi araçlardır. Bu makalede çağdaş Özbek çocuk şiirinde sanatsal imgenin ve poetik düşüncenin rolü incelenmektedir. Şairlerin çocuk dünyasını yansıtırken kullandıkları imgeler, semboller ve poetik anlatım yöntemleri analiz edilmektedir. Ayrıca çocuk şiirlerinde doğa, aile, vatan ve insani değerler gibi temaların sanatsal imgeler aracılığıyla nasıl ifade edildiği ele alınmaktadır. Araştırma sonucunda çağdaş Özbek çocuk şiirinde imgesel anlatımın çocukların estetik ve düşünsel gelişiminde önemli bir rol oynadığı görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Özbek çocuk şiiri, sanatsal imge, poetik düşünce, çocuk edebiyatı, çağdaş şiir.

Özet

Çocuk edebiyatı, bir milletin kültürel ve manevi değerlerinin yeni nesillere aktarılmasında önemli bir rol oynar. Özellikle çocuk şiiri, hem eğitici hem de estetik yönüyle çocukların hayal dünyasını zenginleştirir. Özbek çocuk edebiyatında şiir türü uzun yıllardan beri gelişim göstermiş ve çağdaş dönemde yeni poetik özellikler kazanmıştır.

Çağdaş Özbek çocuk şiirinde sanatsal imge ve poetik düşünce önemli bir yer tutmaktadır. Şairler çocukların dünyasını daha etkili bir şekilde anlatmak için imgelerden, sembollerden ve çeşitli sanatsal anlatım tekniklerinden yararlanırlar. Bu durum çocukların şiiri daha kolay anlamasına ve aynı zamanda estetik zevklerinin gelişmesine yardımcı olur.

Çağdaş Özbek Çocuk Şiirinde Sanatsal İmge

Sanatsal imge, edebi eserlerde düşünce ve duyguların etkili bir şekilde ifade edilmesini sağlayan önemli bir unsurdur. Çocuk şiirlerinde kullanılan imgeler genellikle doğa, hayvanlar, oyunlar ve günlük yaşam unsurlarıyla ilişkilidir.

Özbek çocuk şairleri doğayı çocukların gözünden tasvir ederek canlı ve etkileyici imgeler oluştururlar. Örneğin güneş, kuşlar, çiçekler ve rüzgâr gibi doğa unsurları çocuk şiirlerinde sıkça kullanılan imgeler arasındadır. Bu imgeler sayesinde çocuklar hem doğayı tanır hem de estetik bir bakış açısı kazanır.

Ayrıca çocuk şiirlerinde kullanılan imgeler çoğu zaman sembolik anlamlar da taşır.

Örneğin güneş umut ve mutluluğu, bahar yenilenmeyi ve gelişmeyi ifade edebilir. Bu tür imgeler çocukların düşünsel gelişimine katkıda bulunur.

Poetik Düşüncenin Özellikleri

Poetik düşünce, şiirin estetik ve duygusal yönünü ortaya çıkaran önemli bir özelliktir. Çocuk şiirlerinde poetik düşünce genellikle sade, anlaşılır ve ritmik bir anlatım biçimiyle ifade edilir.

Çağdaş Özbek çocuk şiirinde poetik düşünce şu özelliklerle dikkat çeker:

Basit ve anlaşılır dil kullanımı

Ritmik ve melodik yapı

Hayal gücünü geliştiren imgeler

Eğitici ve ahlaki içerik

Şairler çocukların yaş özelliklerini dikkate alarak onların dünyasına uygun bir poetik anlatım oluştururlar. Bu nedenle çocuk şiirlerinde kullanılan dil oldukça sade ve akıcıdır. Aynı zamanda şiirlerde ritim ve kafiye önemli bir yer tutar.

Çağdaş Özbek Çocuk Şiirinde Temalar

Çağdaş Özbek çocuk şiirinde birçok farklı tema işlenmektedir. Bunların başlıcaları şunlardır:

Doğa teması:

Doğa, çocuk şiirlerinde en çok işlenen konulardan biridir. Şairler doğa güzelliklerini tasvir ederek çocukların çevreye olan sevgisini artırmayı amaçlarlar.

Aile teması:

Anne, baba ve aile sevgisi çocuk şiirlerinde önemli bir yer tutar. Bu şiirler çocuklara aile değerlerini öğretir.

Vatan sevgisi:

Çağdaş Özbek çocuk şiirinde vatan sevgisi ve milli değerler de önemli bir tema olarak karşımıza çıkar.

Arkadaşlık ve iyilik:

Birçok çocuk şiiri dostluk, yardımlaşma ve iyilik gibi değerleri öğretmeyi amaçlar.

Sonuç

Sonuç olarak çağdaş Özbek çocuk şiiri hem sanatsal hem de eğitici yönleriyle önemli bir edebi alanı temsil etmektedir. Bu şiirlerde kullanılan sanatsal imgeler ve poetik düşünce çocukların hayal gücünü geliştirmekte, estetik zevklerini artırmakta ve onların düşünsel dünyasını zenginleştirmektedir.

Çağdaş Özbek şairleri çocukların psikolojik ve yaş özelliklerini dikkate alarak onların

anlayabileceği sade ama etkili bir poetik dil kullanmaktadırlar. Bu nedenle çocuk şiiri yalnızca eğlenceli bir edebî tür değil, aynı zamanda eğitimsel ve kültürel bir değer taşıyan önemli bir araçtır.

Kaynakça (Foydalanilgan adabiyotlar)

Yuldashev Q. Özbek Çocuk Edebiyatı Tarihi. Taşkent: Fan Yayınları, 2018.

Karimov N. Özbek Edebiyatı. Taşkent: Öğretmen Yayınları, 2016.

Rasulov A. Edebiyat Teorisi. Taşkent: Akademnashr, 2015.

Qo'chqorov R. Çağdaş Özbek Şiiri Üzerine Araştırmalar. Taşkent, 2020.

To'xtaboyev H. Çocuk Edebiyatının Temelleri. Taşkent, 2017.

İÇİNDEKİLER

İbrahim YULDASHEV. Yazarlar Bulvarı, Edebiyat, Maneviyat ve Bilim Merkezi 1
İkbal MİRZA. Büyüğüm 6
Ma'rufjon YULDASHEV. Muhammed Yusuf'u Anlamak 13
Rihsilla İSMAİLOV. Özbekistan Halk Şairi Muhammed Yusuf Eserlerinin Eğitimsel Öğretimsel Önemi 17
Altınay TACIBAYEVA. Muhammed Yusuf'un Sanatında Sanatsal İmge Yorumu 21
Seyyare TOYÇİYEVA. Muhammed Yusuf. Milletin ve İstiklalin Yılmaz Ozanı 26
Nazmurad AVAZOV. Mahmudhoca Behbudi İle Muhammed Yusuf'un Görüşlerinde Ortak Noktalar 32
İkromiddin OSTONAQULOV. Bahadır Isa'nin "Muhammed Yusuf" Destanı Hakkında Bir Değerlendirme 37
Mansur UMAROV, Berna NURMANOVA. Muhammed Yusuf. Zamanımızın Kahramanıdır ..43
S.MAHMUDOVA, D.HALIKOVA. Edebiyatta Mitolojik Karakterler ve Muhammed Yusuf Şiirleri 48
Zoya ARİSLANBAYEVA. Vatani Sevmeyi Öğreten Şair 53
Anvar KURBANOV. Muhammed Yusuf Şiirlerinde Kadin 59
Tair HAYDAROV. Muhammed Yusuf'un "Ey Gönül..." DESTANI HAKKINDA DÜŞÜNCELER 63
Ötkür İSLAMOV, Corabek TOYÇİYEV. Bizde Vatan Mahallede Başlar! 69
Habibulla KABİLOV. Özbekin Ateşli Şairi 73
Dilnoza CUMAYEVA. Muhammed Yusuf'un Şiirinde Kuş İmgesi 77
Zulxumor NARKUZİYEVA. Halkını Sevip, Halkın Derdiyle Tutuşan Şair 81
Humara USMANOVA. Muhammed Yusuf Şiirleri Örneğinde Yabancı Dil Öğretiminde Şiirsel Dizelerin Kullanilişi 86
Mafluba İSAKOVA. Muhammed Yusuf'un Şiirlerinde Kadınların Yorumu 92
Fatmaxan ZUPAROVA. Özbekistan Halk Şairi Muhammed Yusuf Şiirinin Eğitimsel Önemi .97
Zümrinisa KÂZİMOVA. Muhammed Yusuf'un Nazminda Abdulla Kâdiri İle Karakterlerinin Ele Alinişi 102
Hilale ABDUCABBAROVA. Özbek Ses Sanati ve Muhammed Yusuf Şiiri 107
Zeynab HUDAYAROVA. Milli Değerleri Sevdiren Şair (Muhammed Yusuf ve Milli Şarkıcılık Sanatı) 111
Şohida MÖMİNOVA Çağdaş özbek çocuk şiirinde sanatsal imge ve poetik düşünce 145